

ÚŘAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

POPIS VYNÁLEZU

K AUTORSKÉMU OSVEDČENIU

208 575
(11) (B1)

(61)

(23) Výstavná priorita
(22) Prihlášené 07 08 79
(21) PV 5415 - 79

(51) Int. Cl.³ C 07 C 7/09
//C 07 C 15/00

(40) Zverejnené 31 10 80
(45) Vydané 01 12 83

(75)

Autor vynálezu JAROŠEK KAROL ing., NOVÁKY, POGORIELOV KONŠTANTÍN ing., PRIEVIDZA,
NOVÁK FRANTIŠEK ing., NOVÁKY, BENZÍR ŠTEFAN ing., KRÁL BOHUMIL ing.CSc.,
a ŠURÍKOVÁ JANA ing., PRIEVIDZA

(54) Spôsob izolácie aromatických uhl'ovodíkov

1

Vynález sa týka spôsobu izolácie aromatických uhl'ovodíkov zo zmesi alifatických a aromatických uhl'ovodíkov v pyroplýne, využitím deliaceho účinku zložitých azeotropných zmesí zriedených pyroplýnom pri postupnom ochladzovaní a kondenzácií uvedených zložiek v plynnom stave.

Výsledkom, predstavujúcim predmet vynálezu, je izolácia frakcie aromatických uhl'ovodíkov, navzájom oddeliteľných jednoduchou destiláciou.

Aromatické uhl'ovodíky, predovšetkým benzén a toluén sa vyrábajú jednak priamym oddeľovaním z ropy alebo úpravou jej jednotlivých frakcií (cca 80 % vo svete vyrobeného množstva) alebo vznikajú pri výrobe koksu z uhlia (cca 15 % vyrobeného množstva) a pri pyrolýze niektorých ropných frakcií ako vedľajší výrobok.

Pri výrobe benzénu, resp. ďalších aromatických uhl'ovodíkov z ropnej suroviny, základným problémom izolácie je popri vyčistení od sírnych zlúčenín oddeľovanie od alifatických uhl'ovodíkov. Alifatické uhl'ovodíky predstavujú vo väčšine delených zmesí širokú paletu zlúčenín s rôznym bodom varu, často veľmi blízkym žiadaným aromatickým uhl'ovodíkom. Z tohto dôvodu nie je možné ich vydeliť z uhl'ovodíkovej zmesi jednoduchou destiláciou. V súčasnosti sa používajú nasledovné metódy v priemyselnej praxi:
- extrakcia rozpúšťadlom (procesy Edeleanu, Sulfone, UDEX, DMSO atď.)

208 575

- adsorpcia (procesy Hypersorption, Cyclo Adsorption, Arosorb atď.)
- extrakčná destilácia (procesy Distapex, Morphilane atď.)
- azeotropická destilácia (viaceré systémy za použitia najmä acetónu a metanolu)
- kryštalizácia (proces Newton).

Výber a účinnosť jednotlivých metód sú závislé na pomere alifatických a aromatických uhlíkovodíkov, a tiež na množstvách ich jednotlivých zložiek. Všetky tieto metódy sú náročné na investičné a prevádzkové náklady dané ich zložitou.

Jedným zo zdrojov získavania aromatických uhlíkovodíkov sú aj pyrolýzy uhlíkovodíkov, kde aromatická, resp. aromaticko-alifatická frakcia (pyrobenzín) odpadá z pyrolýzy ako bočný produkt. Čím sú podmienky pyrolýzy tvrdšie, t.j. vyššie teploty, tým je obsah arómatov v pyrobenzínovej vyšší. Pri vysokoteplotných pyrolýzách na výrobu acetylénu a etylénu sa obsah aromatickej frakcie v pyrobenzínovej pohybuje v rozmedzí 70 až 90 % váh. Spracovanie takéhoto pyrobenzínu je v zásade možné dvoma spôsobmi:

- vydelenie benzénu ako najvhodnejšej zložky vyššie uvedenými spôsobmi
- použitie pyrobenzínu na úpravu motorových benzínov (zvyšovanie oktanového čísla).

Pyrobenzín sa oddeľuje z pyroplynu chladením vodnými nepriamymi príp. priamymi chladičmi v intervale 20 až 200 °C. V procese HTP sa získava po frakcionácii olejov nepriamym a priamym chladením vodou pri spáde teplôt 80 až 40 °C spolu s vodnou fázou najprv pri normálnom tlaku a následne pri komprimovaní pyroplynu na 1,5 MPa.

Pyrobenzín sa od vody oddeľuje v dekantéroch a čiastočne sa vracia do frakcionácie olejov, resp. na primárne chladenie pyroplynu pri teplotách nad 600 °C. Spôsob manipulácie s kondenzátom pyroplynu poukazuje na rôzny pomer obsahu aromatických a alifatických uhlíkovodíkov v pyrobenzínovej v beztlakej (9:1 v prospech arómatov) a v tlakovej kondenzácii (7:1).

Spôsob izolácie aromatických uhlíkovodíkov, podstatne jednoduchší a málo náročný na zariadenie a energiu predstavuje vynález, podľa ktorého sa izolujú aromatické uhlíkovodíky z pyroplynu s obsahom zmesi alifatických a aromatických uhlíkovodíkov, s výhodou alifatickej frakcie s počtom uhlíkov v molekule 5 až 8 a aromatickej frakcie s počtom uhlíkov v molekule 5 až 8 tak, že sa oddeľujú kvapalné podiely z pyroplynu najprv postupným znižovaním teploty v rozmedzí od 100 do 10 °C pri konštantnom tlaku 0,1 až 0,11 MPa a potom postupným zvyšovaním tlaku od 0,1 MPa do 2,0 MPa pri konštantnej teplote 20 až 60 °C. Zvlášť dobré výsledky sa dosiahnú, ak postupné oddeľovanie prebieha najprv znižovaním teploty od 80 do 40 °C a potom pri zvyšovaní tlaku od 0,11 MPa do 1,5 MPa pri konštantnej teplote 40 °C. Frakcia sa najvyšším obsahom arómatov, najmä benzénu, toluénu a xylénu o teplote 60 až 100 °C, s výhodou 65 až 85 °C sa zo systému vydeľuje a je ďalej schopná rozdelenia jednoduchou destiláciou. Ostatné frakcie sa známym spôsobom spracovávajú s pyroplynom.

Kondenzácia jednotlivých zložiek pyrobenzínu neprebieha iba v závislosti na bode varu zložiek, ale sa tvoria zložité azeotropické systémy, ktoré prenášajú alifatické

uhl'ovodíky do zóny kondenzácie pri nižšej teplote a vyššom tlaku a kondenzácia aromatických uhl'ovodíkov sa sústreďuje pri teplotách 50 až 80 °C. Pri izolácii frakcií pri týchto teplotách sa podarilo zvýšiť obsah aromatických uhl'ovodíkov až nad 95 % váh., čo dovoľuje použiť na ich rozdestilovanie (benzén a vyššie aromáty) jednoduchú destiláciu. Pri takejto izolácii benzénu odpadajú zložité deliace systémy na izoláciu aromatických od alifatických uhl'ovodíkov.

Ďalej uvedené príklady ilustrujú, ale nevyčerpávajú možnosti použitia.

Príklad 1.

Do parciálnej kondenzácie prichádza pyroplyn o teplote 85 °C, tlaku 1,03 MPa o nasledovnom zložení:

vodík	11 % mol	metán	4 % mol
CO	5 % mol	CO ₂	5 % mol
C ₂ H ₂	3,5 % mol	C ₂ H ₄	3,5 % mol
C ₃ -C ₄ frakcia	1 % mol	C ₅ -C ₃ frakcia	4 % mol
aromáty C ₆ -C ₉	35 % mol	voda	28 % mol
sírne zlúčeniny	50 ppm		

Nízkotlaká parciálna kondenzácia sa uskutočňuje v 4 stupňoch postupným chladením s nasledovným obsahom arómatov vo vykondenzovanom pyrobenzín:

1. stupeň - 72 °C - 97 % 1,060 MPa
2. stupeň - 65 °C - 96,5 % 1,045 MPa
3. stupeň - 55 °C - 91 % 1,030 MPa
4. stupeň - 40 °C - 85 % 1,015 MPa

Tlaková parciálna kondenzácia prebieha rovnako v 4 stupňoch, pričom kompresiou v príslušnom stupni sa zmes ohreje na 60 °C a ochladením opäť na 40 °C vypadáva kondenzát s nasledovným obsahom arómatov v kondenzáte:

1. stupeň - 40 °C - 0,3 MPa - 80 %
2. stupeň - 40 °C - 0,7 MPa - 70 %
3. stupeň - 40 °C - 1,15 MPa - 55 %
4. stupeň - 40 °C - 1,6 MPa - 40 %

Ako piaty stupeň tlakovej parciálnej kondenzácie slúži chladenie priamou vodou o teplote 4 °C:

5. stupeň - 8 °C - 1,6 MPa - 30 %

Pri manipulácii s 2 dekantérmi sa spájajú kondenzáty zvlášť z nízkotlakej a vysokotlakej kondenzácie, pričom uhl'ovodíková fáza (pyrobenzín) z nízkotlakej časti má obsah 93 % arómatov a z vysokotlakej časti 77 % arómatov. Pyrobenzín z nízkotlakej časti sa čiastočne vracia do frakcionácie olejov a sčasti dopĺňa pyrobenzín z vysokotlakej časti, ktorý slúži na primárne chladenie pyroplynu. Pyrobenzín sa zo systému odoberá zvyčajne z nízkotlakej časti (max. 93 % arómatov), v množstve cca 0,1 t/t pyrolýznej suroviny (v prípade pyrolýzovania bežných parafinických benzínov). V tomto prípade nie je pyrobenzín vhodný na priame spracovanie na benzén a môže

sa spracovať iba ako prídavok do motorových benzínov, resp. vyššieuvedenými zložitými postupmi je potrebné oddeľovať z neho alifatické uhľovodíky.

Príklad 2.

Pri podmiankach a vlastnostiach pyroplynu ako v príklade 1., odtahovaním frakcie z 1. a 2. stupňa nízкотlakej parciálnej kondenzácie a oddelením vodnej fázy sa získava požadovaná čistota minim. 96 % aromátov, spracovateľná na výrobu technického benzénu, príp. toluénu bez dodatočných nákladov na prevádzkovo náročné oddeľovanie alifatických podielov.

Ostatné frakcie pyrobenzínu sa vracajú ako v príklade 1.

Príklad 3.

Pyroplyn o parametroch ako v príklade 1. vstupuje do spodku frakcionátora s bočnými chladiacimi okruhmi a s nastaviteľným odberom pyrobenzínu z rôznych etaží. V tomto prípade sa zvýši účinnosť oddeľovania uhľovodíkov v nízкотlakej časti o rektifikačný efekt frakcionátora, čo pri 4 bočných okruhoch sa prejaví nasledovne:

1. bočný okruh	72 °C	99,5 %	aromátov
2. bočný okruh	65 °C	98 %	aromátov
3. bočný okruh	55 °C	88 %	aromátov
4. bočný okruh	40 °C	82 %	aromátov

Tlak frakcionátora sa uvažuje cca 1,05 MPa. Na základe teplôt a analýz vo frakcionátore sa odoberá optimálna frakcia (t.j. 1. príp. 2. bočný okruh) s obsahom 99,5 % aromatických uhľovodíkov, ktorá je schopná spracovania na aromáty vyššej čistoty. Vysokotlaká parciálna kondenzácia je ako v príklade 1.

P R E D M E T V Y N Á L E Z U

1. Spôsob izolácie aromatických uhľovodíkov z pyroplynu obsahujúceho zmes alifatických a aromatických uhľovodíkov s výhodou alifatickú frakciu s počtom uhlíkov v molekule 5 až 8 a aromatickú frakciu s počtom uhlíkov v molekule 5 až 8, vyznačujúci sa tým, že sa oddeľujú kvapalné podiely z pyroplynu najprv postupným znižovaním teploty v rozmedzí od 100 do 10 °C pri konštantnom tlaku 0,1 až 0,11 MPa a potom postupným zvyšovaním tlaku od 0,1 MPa do 2,0 MPa pri konštantnej teplote 20 až 60 °C.
2. Spôsob podľa bodu 1, vyznačujúci sa tým, že oddeľovanie prebieha najprv znižovaním teploty od 80 do 40 °C a potom pri zvyšovaní tlaku od 0,11 MPa do 1,5 MPa pri konštantnej teplote 40 °C.